

IMPROBVS FOENERATORVM
SPIRITVS VARIIS TOR-
mentis exercitatus.
SIVE
TRACTATVS
DE
VSV RARIORVM
STATV CALA-
mitoso.

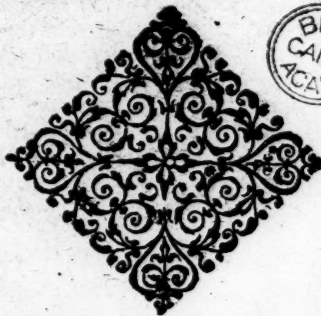
AUCTORE
THOMA TVKO, ANGLO.

S. Leo Magnus.

Fœnus pecuniæ funus animæ.

*S. Ambros. Epist. lib. 3. ad Vigilium Episcopum. Tom. 3.
pag. 114.*

Populi sæpè conciderunt fœnore, & ea publici exitij causa extitit.
Vnde nobis sacerdotibus id præcipue curæ sit, vt ea vitia resece-
amus, quæ in plurimos videntur serpere.

FRANCOFVRTI

Apud Ioannem Bill.

ANNO M. DC. XVIII.

2

635:01

HONORATISSIMO, PRUDENTISSIMO AC LITERATIS- SIMO DOMINO, DOMINO FRANCI-

ſco Bacono, Equiti aurato, illuſtriſſimo
Angliæ Cancellario, ſalutem.

*Honoratiſſime Domine, Patrone Colendiſſime; Multi multa dixerunt & ſcripſerunt aduerſus fœnus & fœne-
ratores. Ariſtoteles uſuram aſſerit aduerſari uirtuti,
qua οὐκ ἐν τῇ χρηματικῇ verſatur.*

Ariſtor.
Ethic l. b.
4. c. 3. & Po-
lit. l. 2. c. 7.

*S. Baſilius Magnus appellat eam ἀνδροπικρον θηλον belluam prodigioſam; cuius ſcilicet partus longe diuer-
ſus eſt à caterorum animalium partibus. Semina enim omnia ſuo tem-
pore naſcuntur, animalia quoque tempore præſtituto ſuos edunt fœtus.
Fœnus uero hodie naſcitur, hodie parere incipit. Animalia etiam, qua
cito pariunt. cito etiam à partu deſiſtunt: pecunia uero cum auiditate
plus aquo habendi uolucrem trahunt originem, infinitam acceſſionem
tanto progredientem ulterius recipiunt.*

Baſil. ho-
mi. adu.
uſur.
Idem in
Pſal. 14.

*Cœlius ſecundus eam aſſimilat ſabi, Balduſ teredini, Gregorius
10. voragini, Alphonſus rex Harpyiis, Chryſoſtomus aſpidi, Ge-
minianus penniſ aquila, qua (teſtante Plinio) habent quandam uir-
tutem corroſiuam, unde poſita cum aliarum auium plumis eas corrodunt:
item vermibus, de quibus Iob: Qui me comedunt, non dormiunt,
& à multitudine eorum conſumitur veſtimentum meum; quia,
inquit, ex multiplicatione uſura quandoque etiam veſtimentum in pi-
gnus datum conſumitur, & tranſit ad creditorem.*

Cœl. antiq.
lc. l. 1. 11.
c. 24.
Gemin. l. 4.
de natatil.
c. 97.

*Antiphaneſ dicere ſolebat uſuram breues habere delicias, lon-
gam autem calamitatem.*

Lycoph. ex
ὁδοῦρο.

Lib. de
Tob.
Gemin. l. 9.
de Artifici-
bus c. 90.

Sauſtus Ambroſius *uſurarium* vocat hominem odibilem, & maledictum. Geminianus autem iam dictus ſic ſcribit, *Uſurarius* quamdiu detinet alienum bonum, ipſe à Diabolo detinetur, & dum pignus accipit à proximo, ipſe animam ſuam impignorat Diabolo. Eum ſimilem ait eſſe *Pygmæis*, qui cito creſcunt, & cito deſcuiunt. Nam (ut fertur) in tertio anno ſunt perfecti aetatis, quinquennes pariunt, & in ſeptimo ſeneſcunt: ſic opes, inquit, *uſurariorum* male acquiſita cito creſcunt, & cito decreſcunt.

Plutarch.

Malum plane eſt hoc hominum genus, ſordidum & inhumanum, infame prorsus & odioſum ſemper & ubique apud omnes, tam *Ethnicos* quam *Chriſtianos*, *Plutarch.* in *Lucul.* *Lucullus uſuram* prohibuit, *Suet.* in *Iul. Caſc.* 42. *Iulius Caſar* ſortem ſolummodo ſolui præcepit. *Cic.* ad *Attic.* l. 5, *epiſt.* 20. *Appian.* de bel. ciu. lib. 2. *Tullius* fœnus repreſſit in *Sicilia*. *Lycurgus* *Spartiam* ſuam ab hac peſte liberauit. *Aſellius Prator* nullam huic malo gratiam fecit. *Aſperis ſuppliciis* *Amaliſ* affecit fœneratores in *Ægypto*. *Ageſilaus* debitorum & fœneratorum nomina tabulasque in mediis flammis conſpiciens, Numquam ſe ignem puriorem vidiffe dicebat. Huiusmodi item homines in *Eccleſia Catholica* hoc nomine male audire teſtantur ſatis decreta conciliorum, ſcripta Doctorem, conciones paſtorum, & inclamationes omnium populorum. Res pro ſe ipſa loquitur.

Pſal. 109. 17.
Bafil. adu.
uſur.

Fœneratorum autem omnium peſſimi ſunt, qui *Chriſtiani* nomen uſurpant, dum *Chriſtiani* fœnerant. Baptizati certe peiores ſunt circunciſi. Iſti enim non dant in uſuram fratribus ſuis: illi vero, nulli fraternitatis habita ratione, omnibus fœnerant indifferenter. Suius eiſ eſt odor lucri ex cuiuslibet crumena. Iſti non agnoſcunt *Eccleſiam Chriſtianam*, illi vero in *Eccleſia* viuunt, ſequæ eiſ membra eſſe credunt. Sed *Eccleſia* opus eſt ciuibz, qui ei parere didicerunt. Rebelles & immorigeros, quales ſunt uſurarii, pro ſuis non agnoſcit. Iſtos inter peſtes numerat, ac flagella, ſecundum illud *Dauidis*, Illaqueet fœnerator omnia, quæ ei ſunt. Horrendum eſt quidem incidere in manus fœneratorum. Πονηροὶ δὲ οἱς ἐκπέτω, καὶ δίδονται, καὶ λαμβανόντι:

EPISTOLA DEDICATORIA.

τῶ μὲν εἰς χρηματὰ, τῶ δ' εἰς Ψυχὴν φέρουσι τὴν ζημίαν. Egenus pene in-
numeris, nec non Nobilium, ac diuitum aliorum, heredibus ingentia hinc
mala perenni quasi lege succrescunt, & cumulantur.

Multi (inquiunt boni isti viri) ditantur fœnore. Πλείους δὲ οἱ Βασιλίου
μοι καὶ βροχίων ἤσαντο, Ego vero plures ad restim eo adaptos esse puto,
inquit S. Basilii. Liuius item, longa experientia doctus & ductus,
ait usuram damnosissimam esse etiam diuitibus. Sed esto: multi hac
ratione ditefcunt. Nouerint tamen nihil illis licere, quod mandatis Dei
repugnat.

Propter utilitates, quæ per accidens possunt euenire, non
sunt dicenda bona, quæ per se, & suo genere mala sunt, vt men-
dacium, fornicatio, &c. Transgreditur vero mandata diuina, qui-
cunque fœnerat, qualisqualis sit, qui fœnori sumit. Paries enim interge-
rinus diruitur. Non est iudæus, neque Græcus: non est diues, neque pau-
per. Nobis ille fratri & proximo esse debet, quicunque auxiliij nostri in-
diger.

Ista hic ego commemoro, eruditissime Domine, non quod Hono-
rem tuum lateant, tanquam noua & inaudita; quippe qui sis magna
experientia, atque adeo legum scientia, omnique liberali eruditione in-
structissimus.

Hac, inquam, narro, ac Honori tuo omnia hac mea quantulacunq;
dedico: idque duplici nomine.

Nam & maiora multo Dominationi tua debeo, & ad officium tu-
um pertinet non solum fœneratores, sed iniquos alios omnes reprimere ac
pessindare. Es enim, ut scis ipse optime, aqutatis custos, iniquitatis de-
pulsor, viduarum, pauperum & oppressorum vindex ac defen-
sor. Quæ munus hoc plane excelsum ac diuinum decent, quæque opor-
tenti fieri, facere pergas. V diuis succurras, pupillos protegas, pauperes
defendas, fœneratores aliosque hominum oppressores Lupos coerceas,
tortores istos, quando tibi obuiam fiunt, torqueas. Ha tibi erunt ar-
tes, Domine, hic labor, hoc opus, hac via felicitatis aterna conse-
quenda.

*Digneris quaeso, Domine honoratissime, me meosque aduersus uisum
ram labores honorifico tuo fauore & praesidio decorare. Deus ac Domi-
nus noster Iesus Christus se decoret ac seruet in aeternum. Londin. Fe-
bruar. 10. 1617.*

Honori tuo additissimus

Thomas Tuke.

Capi-

Capita huius Libri.

1. Fœneratores non sunt germani Catholici.
2. Christus non est Caput fœneratorum.
3. Fœneratorum Deus est Diabolus , vel,
Fœneratorum Deus est idolum.
4. Fœneratores sunt crassi Peccatores.
5. Fœneratores non sunt nati ex Deo.
6. Fœneratores immeritò dicuntur Christiani.
7. Fœneratores maledictioni Dei sunt subiecti.

FOE-

FOENERATORVM

STATVS CALAMI-

TOSVS.

Ind. 13.

SCRIPTVRO mihi de magnis & multiplicibus
foeneratorum miserijs in mentem venit sententia
hæc beati Apostoli Iudæ, *Alios habito delectu commi-*
seramini : alios verò terrore seruare, ex flamma rapientes.

Fœneratores omnes in Ecclesia viuunt, in ipsis
flammis versantur, ac proinde seuerâ præsentis periculi de-
nuntiatione sunt absterrendi. Miseriæ foeneratorum tremen-
dæ palam fient omnibus ex thesibus, quas hic propono, & ex
composito paucis absoluo. Sed quia otiosus est labor scripto-
ris, nisi Spiritus S. adsit cordi lectoris: nisi enim intus sit, qui do-
ceat, scriptoris calamus, vt & præconis lingua, exterius in va-
num laborat: vbi verò Deus doctor est, citò discitur, quod do-
cetur: neque vlla in discendo mora est, vbi Spiritus Dei magi-
ster adest: Deum igitur Patrem oro, necnon filium vnigeni-
tum, ac æternum, Dominum Iesum Christum, cui ego vermis
contemptibilis in Euangelio seruiò, vt & me & scriptiunculæ
huius meæ lectores omnes Spiritus sui Sancti flatibus salutife-
ris honorare dignetur.

Ne quis autem aliorum ac res est, accipiat, & male inter-
pretetur, quæ ego non malè scribo, pauca quædam de me &
foeneratoribus præmittenda, nullatenus prætermittenda, iu-
dico.

Ad me quod attinet, Personas ipsas foeneratorum amo,
Pecca-

FOENERATOR. STATVS CALAMITOSVS. 9

Peccata nō amo, Homines diligo, fœnora odio habeo, vt odio-
sa fugio. Eos, vt conuertantur & viuant, quæro, hæc enim nomi-
nentur inter Christianos cupio. Quæcunque hic scribo, ex a-
more veritatis, virtutis & proximi scribo, nec non ex odio fal-
si, iniusti, & aduersarij illius communis humani generis, qui,
tanquam leo rugiens, obambulat quærens, quem deglutiat.

Per fœneratores intelligo tocoglyphos eos omnes, qui
vel contra scientiam, & conscientiam suam, pecuniam aut res
alias, quæ pecunia æstimari solēt, fœnori dant, & fœnus facere
consueſcunt: Vel sprete Dei & Ecclesiæ Catholicæ sententia,
authoritate, ac doctrina, credunt vsuram licitam esse, atque
iuxta vanitatem & cupiditatem cordis sui profani vsuram exi-
gunt à proximo, & fœneratoriam artem gnauius exercent.
Fœnus appello pactum ex mutuo lucrum, Ambros. lib. de To-
bia, cap. 14. *Et esca vsura est, & vestis vsura est, & quodcunque sorti
accedit, vsura est.* Concil. Agath. Tom. 2. pag. 308. *Vsura est, vbi
amplius requiritur, quam datur. Vel vt Philip. Melanch. ait: vsura est
lucrum supræ sortem exactum, tantum propter officium mutuationis.*

FOENERATORES ISTOS QUA- lescunque calamitosos esse asserō.

NAm I. Fœneratores non sunt germani Catholici, sunt igitur ca-
lamitosi.

Antecedens cur negetur? Ecclesia enim Catholica, quæ 2. Tim. 3.
columna est & stabilimentum veritatis, mater & aqua, non ini-
qua nouerca, condemnat fœnus & fœneratores. Id quod
divinæ scripturæ patet ex concionibus, odio denique & infamia, qui-
bus fœneratores tanquam humanitatis hostes, & communes
pestes, vndique premuntur. Solemne autem quoddam est a-
pud Ecclesiam Catholicam condemnare Catholicos adulte-
ritios, & spurios, non veros & germanos. Vitia & vitiosos, solet
B repre-

reprehendere: non solet eos censere peccatores, qui peccati nihil admittunt, neque illud sentire per se illicitum & improbum, quod in se nihil mali habet. Hoc faciunt priuati aliqui Spiritus, non hoc facit *Sancta Catholica Ecclesia*, Spiritu Sponsi sui, Spiritu veritatis acta & animata.

*Vincent. lib.
cont. hares.
cap. 25.*

Sed audiamus sanctum *Vincensium* Litinentem, qui viuis colorib. pictor bonus bonum pingit Catholicum. Ille (inquit) est verus & germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui diuinæ Religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit, non hominis cuiuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philosophiam: sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens, quicquid vniuersaliter antiquitus Ecclesiam Catholicam tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum credendumque decernit. Quicquid verò ab aliquo deinceps vno, præter omnes vel contra omnes Sanctos nouum & inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere: hæc ille. Vsuræ autem religioni diuinæ contraria est, vt ex Deut. 23. Plal. 15. Ezech. 18. & alijs Scripturæ locis liquet: dogmati etiam vniuersalis Ecclesiæ contradicit, qui usuram dictam licitam esse dicit & docet, aut fœnus facit. Ecclesia enim per omnia secula damnavit vsuras: neque ea sola, sed & ipsi Ethnici ratione naturali illuminati ac victi, fœnora tanquam turpia, iniusta & perniciofa, improbarunt.

Dicent fœneratores se didicisse usuram licitam esse. A quibus, quæso? A seipsis? Qui sui ipsius doctores & discipuli est, stultum habet doctorem, stultum discipulum. Qui à semetipso discit, quod Ecclesia nescit, non se, sed ruinam sibi ædificat. Qui non vult veritatem ab Ecclesia discere, solet is sæpius errores aduersus Ecclesiam docere. Sunt illi filij sine patre, milites sine ducib. discipuli sine doctoribus, qui nullos legitimos doctores habent nec agnoscunt, quorum doctrinæ credere & obedire obligatos se esse iudicant, sed contempta Dei & Ecclesiæ doctrina.

Arina, errores eundunt, & pro articulis fidei habent. Oportet Christianos esse pueris similes, qui humiles & dociles sunt, ac tutoribus & pædagogis suis sese libentissimis animis submitunt, vt sapientia ac bonis artibus imbuantur.

Sed doctrinam hanc suam ex alijs didicerunt. Bene est. Ex quibus alijs? Ex paucis quibusdam, iisdemque nuperis, & nouitatum nimium studiosis. Dediscant igitur bene, quod didicerunt non bene. Quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est, credant. Quodeunque in Ecclesia, Dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet excolatur & obseruetur: hoc idem floreat & matureseat, hoc idem proficiat & perficiatur. Vitetur nouitas, seruetur antiquitas. Si quando pars contra vniuersitatem, nouitas contra vetustatem, vnus vel paucorum errantium dissensio contra omnium, vel certe multo plurium Catholicorum cōsensionem rebellauerit, præferant partis corruptioni vniuersitatis integritatem: in qua eadem vniuersitate nouitatis profanitati antiquitatis religionem, itemque in ipsa vetustate, vnus siue paucissimorum temeritati, primum omnium generalia, si qua sunt, vniuersalis concilij decreta præponant. Tunc deinde, si id minus est, sequantur quod proximum est, multorum atq; magnorum consentientes sibi sententias magistrorum, & patrum, qui in fide & communionem Catholica sancte, sapienter, constanter viuentes, docentes & permanentes, vel mori in Christo fideliter, vel occidi pro Christo feliciter meruerunt. Quibus tamen hac lege credendum est, vt quicquid vel omnes, vel plures, vno eodemq; sensu manifeste, frequenter, perseueranter, velut quodam consentiente sibi magistrorum concilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmauerint, id pro indubitato, certo, ratoque habeatur. Quicquid vero quamuis ille sanctus & doctus, quamuis Episcopus, quamuis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas à communis, publicæ ac generalis sententiæ autoritate secretum sit. Hæc *Vins. Lirin.* At

*Vincens. Lir.
cont. heres.
cap. 38.*

Ibid. cap. 39.

Conc. Nic. Ve. 18. Conc. Arelat. 2. c. 14. Conc. Colon. p. 2. c. 31. Conc. Laod. cap. 15. Conc. Carthag. 6. c. 17. Conc. Tur. 1. c. 13. Conc. Eliber. c. 20. Conc. Lat. p. 1. cap. 23. Conc. Lugd. 1. c. 3. Conc. Vienn. sub Clem. 5. Concilia, & Patres tam Græci quàm Latini, vno ore & consensu vsuram, tanquam rem illicitam & prohibitam, damnauerunt: ne vnus quidem, vt puto, ante nostra tempora dari potest, qui eius defensor extitit, absit igitur vt vniuersalis dogmatis veritate dimissa, vnus hominis, vel saltē paucorum, eorundemque forsan foeneratorum, sectemur errorem, & mores malos.

Seuerunt maiores nostri antiquitus in hac Ecclesiastica segete triticeæ veritatis semina, vsuram illicitam & iniustam esse docuerunt: iniquum valde & incongruum est, vt nos eorū posterī pro germana veritate frumenti subdititium zizanix eligamus errorem, & vsuram licitam ac iustā esse statuamus. Ne fas est vt antiquitate relicta, nouitatem amplectamur. Debe- mus cum Ecclesia doctores recipere, non cum doctoribus Ecclesix fidem deferere debemus. Error doctoris est tentatio discipulorum: & tanto maior est tentatio, quanto ipse est doctior quanto ipse videtur sanctior, qui errat, & errores spargit. Deus autem noui quiddam in Ecclesiam induci sinīt, non vt illud imbibamus, sed vt sinceritas constantia, & dilectio nostra nobis & alijs manifestentur.

Quod autem ad doctores noui istius dogmatis attinet, sciant proprium esse Christianæ modestiæ & grauitatis, nō sua posteris tradere, sed à Maiorib. accepta seruare. Ecclesia Christi sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in ijs vnquam permutat, nihil minuit, nihil addit: nō amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non vlturpat aliena. Sanctus autem *Stephanus*, Episcopus *Romanus* & Epistola, quæ ad Africam missa est, nihil nouandum esse sinit sed quod traditum est, seruandum id esse statuit. Intelligat etenim vir sanctus (inquit *D. Vincent.*) & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia, qua fide à patribus su-

*Vinc. cont.
bar. cap. 32.*

*Apud Cy-
priam. lib. 2.
Ep. 7. Lirin.
sent. bar. c. 9.*

scepta forent, eadem fide filijs consignarentur, nosq; religionem non qua vellemus ducere, sed potius, qua illa duceret, sequi oportere. Adnunciare ergo aliquid Christianis Catholicis, præter id, quod acceperunt, nunquam licuit, nusquam licet, nunquam licebit. Abdicata etenim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoq; atque item alia, ac deinceps alia & alia iam quasi ex more & licito abdicabuntur. Porro autem singularim partib. repudiatis, quid aliud ad extremum sequetur nisi vt totum pariter repudietur? Quæ cum ita sint, est ne aliquis vel tantæ audaciæ, qui præter id, quod apud Ecclesiam adnuntiatum est, adnunciet: vel tantæ leuitatis, qui præter id, quod ab Ecclesia accepit, accipiat? Auertat hoc à suorum mentibus nefas Dominus Iesus Christus, sique hic potius impiorum faror.

Sed ego nunc ad sceneratos nostros *Anglicanos*, quorum ipse *Anglus* resipiscentiam intensius opto, sermonem meum conuertam. Putatis, scio, licere vobis pecuniam vestram scenerare fratribus vestris. Sed audite quæso, Quæ hic bona putantur, hæc sæpe in cælo mala iudicantur. Licet, quia liber. Stat pro ratione voluntas. Licet, sed qua lege dicite. Leges regni improbant, non approbant vsuram. Omnes ordines regni in Parlamento congregati ingenue & pleno ore illicitam esse palam profitentur. Leges & doctrina totius Ecclesiæ scenora vestra condemnant; Pastores animarum vestrarum vos, vsuramque vestram, vt Diabolicum inuentum, improbant & reprehendunt, & quotidie resipiscentiam vestram expectant optant. Homilia 2. part. of the sermon for rogation Wek. quædam autoritate publica stabilita, & Pastorum vestrorum subscriptione confirmata disertis verbis affirmat & docet sceneratores opes suas à Diabolo accipere, quas sibi parât per vsuram, cultoresque esse Diaboli ad eum que genua sua ipsius iussu flectere. Dicetis sancti s quosdam Ministros docere vsuram licitam esse. Væ illis sanctis, si qui sint huiusmodi, doctoribus. Cæcorum cæci sunt ductores. Ministri *Mammonæ* sunt potius,

B 3 quam

Vincent. cap.

14. 21. 31.

Glanvil. lib.

7. cap. 16.

Elizab. Anno 13.

Canon. Synodi Lond.

Anno 1584.

c. 4.

quam Dei: Ventri seruiunt, non Christo. Animas vestras perdunt, non ædificant. Oportet vos præpositis ac pastoribus vestris, qui excubant pro animabus vestris, obedire. Qui hædocent, pastores vestri non sunt, sed impostores. Priuati sunt beneficiis suis propter schismata & errores suos. In Ecclesiis doctrinam suam nouam non audent prædicare, sed ea vos furtim imbuunt in domibus ac epulis vestris, & per blandiloquentiam & assentationem corda vestra seducunt. Fidem (Fœnoris Doctores intelligo.) isti non prædicant, sed peruertunt: loqui nesciunt, nec tamen tacere possunt; scripturas docent, quas non intelligunt: dogmata tradunt, quæ non ab Ecclesia didicerunt, eruditorum nomen affectant, prius imperitorum magistri, quam doctorum discipuli, & obedientiam vestram postulant, ipsis antitypis & refractariis existentibus. Nouerint omnes isti, non ductores, sed seductores, concilium primum *Carthaginense* vsuram *ἀποκατάστασις*, id est, turpem & sordidum quæstum iudicasse. Sciant Concilium *Eliber.* fœneratores omnes puniuisse; *Clericos* graduum amissione, *Laicos* excommunicatione. Serio, semperque in memoria teneant & perpendant decretum Concilii primi *Nicani*, quod huius regni legibus sancitur. *Sanctum & magnum Concilium* iuste statuit, ut si quis inuentus fuerit post hanc diffinitionem *vsuram* accipiens, abijciatur à Clero, & alienus à Canone sit. Meminerint denique concilium *Vien.* sub *Clemente V.* hæreticos eos omnes iudicasse, qui vsuram licitam esse statuunt. Aperiat eis oculos Dominus *Iesus*, ut veritatem videant, & inclinet corda eorum incude duriora, ut eam ament, & vtrisque vlnis amplexentur. Sed hic proluxior fui.

II.

CHRISTVS NON EST CAPVT
fœneratorum.

Christus caput est Ecclesiæ & eius membrorum: fœneratores vero non sunt Ecclesiæ, neque membra Ecclesiæ. Hieron,

ron. in Ephes. 5. Ecclesia enim Christi gloriosa est, non habens maculam, aut rugam, neque aliquid huiusmodi. Qui ergo peccator est, aut aliqua lorde maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subiectus dici. Sed sceneratores sunt peccatores, Ecclesie Catholice per ætates omnes iudicio. Belle Dicitur Ambrosius, *Ambros videt Dominus, sceneratorem & debitorem, occurrentes sibi spectat ambos; testis alterius iniquitatis, alterius iniuria. Illius avaritiam condemnat, huius stultitiam.* Præterea, sceneratores resistunt Spiritui Christi, refractarii sunt, non ergo membra. Dices sceneratores in Ecclesia esse. Respondeo, possunt esse in Ecclesia, sed non sunt de Ecclesia, quemadmodum multi possunt esse in domo Regis, qui non sunt de domo; non domestici, sed extranei. Sunt in Ecclesia, sicut zizania in tritico, hæc non sunt partes tritici, neque illi partes aut membra Sanctæ Catholice Ecclesie. Quod enim (inquit Dicitur Augustinus) in libro Canticorum Ecclesia sic describitur, Hortus conclusus, soror mea, sponsa, fons signatus, puteus aquæ viæ, paradysus cum fructu pomorum; hoc intelligere non audeo, nisi in sanctis & iustis, non in avaris, & fraudatoribus, & raptoribus, & sceneratoribus, & ebriosis & inuidis. Iterumque Beatus Augustinus, *Mali Catholici & hæretici non pertinent ad sanctam Ecclesiam Dei, quæ cuius iustus esse videantur, quia isti sunt avari, raptores, sceneratores, immundi, maleuoli, & cætera huiusmodi.* Sceneratores igitur sententia Augustini (qui vnus præferendus est vniuersis vsuræ defensoribus) non sunt Ecclesie Catholice membra, sed extranei, iniusti, impij. Diabolus autem (vt ille vere ait) est caput impiorum, qui sunt eius quodammodo corpus, ituri cum illo in supplicium æterni ignis, sicut Christus est caput Ecclesie, quæ est corpus eius, futurum cum illo in regno & gloria sempiterna. Hæc D. Aug.

Quæ cum ita sint, mirum non est, si sceneratores miseros esse doceamus. Qui enim Catholici non sunt, nulli sunt, nihili sunt, nihil sunt, ipsis bufonibus quodammodo sunt inferiores. Extra Christum, extra Ecclesiam, extra corpus Christi nihil regnat,

Ambrosius in Tob. cap. 7.

Augustinus lib. 5. de Bapt. contra Donatist. cap. 23.

Ibid. lib. 6. cap. 3.

Augustinus de doctr. Christi lib. 3. cap. 37.

VT

nerato-
e. Hic-
ron,

gnat, nisi peccatum, maledictio, mors, infernus. Quorum autem Christus non est caput, eorundem plane caput est Diabolus, Diabolus inquam, qui origo est nequitie, magister confussionis, inimicus hominis, hostisq; iustitie, de quo vere dici potest illud, quod sanctus Ambrosius prædicat de fœneratore, eius membro & mancipio. *Quasi Leo, querit quem deuoret quasi accipiter unguibus olivem querit inuadere:* de cuius autem manu non euaditur, nisi tempestiue ad pœnitentiam recurratur.

*Ambrosii de
Tobia cap. 7.
fœnerator
quasi Leo 65.*

III.

FOENERATORVM DEVS

est idolum.

IN malis Catholicis & rebellibus, cuiusmodi sunt artis vsurariæ professores, qui nolunt auscultare Deo & sacerdotibus eius diuinam legem prædicantibus, habitat & regnat Diabolus hominum antityporum, & huius mundi cultorū rector. Hunc sequuntur, hunc adorant omnes vsuræ dediti, fœneratorum ergo Deus est Diabolus, idolum procul dubio, turpissimum, & conculcandum.

*2. Cor. 4. 4.
Eph. 6. 11.
2. 2.*

Porro, qui credunt vsuram esse licitam, pro vero ac naturali Deo somnium cordis sui adorant, quod natura nihil quidem est, Deum verum, qui fœnora prohibet, mendacem faciunt, quia non credunt testimonio, quod testificatus est Deus de voluntate sua aduersus vsuram. Deum isti agnoscunt & adorant, qui vsuram non improbat, qui fœneratores non condemnat, hoc est, figmentum cerebri sui, vel si mauis, ipsum Diabolum. Is enim Deus nusquam est, qui deletur fœnore ideoque fœneratores non seruiunt vero Deo, sed idolo cordis sui, hoc est, adorant suam falsam & ridiculam opinionem de Deo, quam somniant esse certissimam veritatem. *Ipsa autem ratio fatetur cogitur opinionem humanam non esse Deum.* Annon autem eos miseros putas, qui ignorant verum Deum, & adorant id, quod natura non est Deus? Huiusmodi vero sunt omnes fœneratores, de fide saltem.

*Luther. in
Galat. cap.
4. vers. 8.*

Addo

Addo etiam eiusmodi credentes nouam & inauditam sibi finxisse Ecclesiam. Veram enim aut nesciunt, aut mendacem faciunt, quia non credunt eius testimonio, quod testificata est de Deo Domino suo, quod vsuras prohibeat. Illi imaginantur & statuerunt sibi Ecclesiam Catholicam, quæ non damnat vsuram, sed potius approbat: quæ certe nusquam est, nunquam extitit, nunquam erit. Miseri, insensati, amentes sœneratores, quis vos fascinauit, ne obsequeremini veritati, quæ vobis ob oculos depingitur, & in aures vestras (vtinam in corda quoque) indefinenter infunditur? Vsuram exigitis, non ex suauis Dei, non ex Catholico dogmate Ecclesiæ: cupiditates carnis vestræ sequimini, & ex ipso Diabolo didicistis licere vobis vsurariam artem exercere. Id quod mox plene & plane demonstrabo.

IV.

FOENERATORES SVNT CRAS.

sic Peccatores.

IN Deuteronomio enim scriptum est (inquit sanctus *Ambrosius* Deut. 23. 19.) *Non exiges à fratre tuo vsuram pecunia, & vsuram escarum, & vsuram omnium rerum, quasunque sœneraueris fratri tuo. Si alienigena credideris, vsuram exiges ab eo: à fratre autem tuo non exiges.* Vides quantū pondus in verbis sit. Noli, inquit, exigere vsuram à fratre tuo, hoc est, cum quo habere debes omnia communia, ab eo tu vsuram exigis? Frater tuus consors naturæ, & cohæres gratiæ. Noli ab eo exigere amplius, à quo durum est repetere, quod dederis, nisi cum habuerit, vnde soluat. Hæc *Ambrosius* lib. de *Tobia* cap. 14.

Capite autem eiusdem libri 15. sic scribit. *Sed ab alienigena exiges.* *Ambrosius de Tob. c. 15.* Quis erat tunc alienigena, nisi *Amalech*, nisi *Amorrhæi*, nisi hostes? Ibi, inquit, vsuram exige. Cui merito nocere desideras, cui iure inferuntur arma, huic legitime indicantur vsuræ. Quem bello non potes facile vincere, de hoc cito potes centesima vindicare te. *Ab hoc vsuram exige, quem non sit crimen occidere.*

C

Sine

Sine ferro dimicat, qui vsuram flagitat. Sine gladio & c. e hoste vlciscitur, qui fuerit vsurarius, & exactor inimici. Hæc ille.

David actus à Spiritu sancto vsuram inferit transgressionibus Legis moralis. *Ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν κακῶν ἐκλήβηται*, inquit sal. 118. Basilus, artis vsurariæ hostis acerrimus.

*Psal. 118.
Basil in
Psal. 118.
In principio
legis à fratri-
bus tantum
fœnus tolli-
tur, in pro-
pheta ab
omnibus v-
sura prohibe-
tur, dicente
Ezechiele,
pecuniam
suam non de-
dit ad vsu-
ram, D. Hieron. lib. 6. in
Ezech. c. 18.
Ambrosius ibid.
cap. 9. & 12.*

Scriptura sacra affirmat fœneratores Dei esse oblitos, Ezech. 22. 12. Vsuram contrariam esse timori Dei, Leuit. 25. 36. Violationem esse primi legis præcepti, Leuit. 26. 37. Odio & despectui esse Deo, Ezech. 22. 13. Abominationem esse, & æternam morte dignam, Ezech. 18. 13.

Sed dicit Vsurarius, *Vsura dulcis est*. Respondeo, mors est in hac olla, sub hoc melle latet venenum forte. Audi sancti *Ambrosium*, Vx iis, qui dicunt, quod amarum est, dulce. Quid amarius vsura? Quid etiam tetrius eo, qui hodie fœnerat & cras exigit. *Est odibilis*, inquam, *homo huiusmodi*. Hæc *Ambrosius*.

Ne dicas in corde tuo bonum esse odorem lucri ex re qualibet. Hieron. Iniusta enim lucra breues habent voluptates, longos autem dolores. August. Eligas (igitur) damnum potius, quam turpe lucrum. Illud enim semel tantum te dolore afficiet, hoc vero semper. Melius (certe) est honeste pauperem esse, quam turpiter diuitem. Hoc enim commiserationem, illud vero reprehensionem adfert, vere dicit *Bernardus*.

*August. in
Psal. 118.*

Dices, non possum victum mihi parare sine fœnore. Audito, quæso, diuum *Augustinum*: Audent etiam (inquit) fœneratores dicere, *Non habeo unde viuam*; hoc mihi & latro diceret deprehensus in fauce, hoc mihi & effractor diceret deprehensus circa parietem alienum, hoc mihi & leno diceret, emens puellas ad prostitutionem, hoc mihi & maleficus diceret, incantans mala, & vendens malitiam suam. Hæc ille.

Dices, exiguo lucro contentus sum. Respondeo cum sancto *Augustino*. Si aliquid plus, quam dedisti, expectes accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, in Psal. 36.

Dices, Fœneratus sum, sed pauperibus lucrum integrum dedi. De tuo des, non de alieno. Fœnerasti; peccasti. Peccasti igitur,

gitur, quia pauperi obtulisti. Intentio enim bona non iustificat actum malum. Non licet mala facere, vt eueniant inde bona. Huiusmodi sacrificiis (inquit S. Chrysostomus vsurariis) Deus non delectatur. Præstat Eleemosynas nullas facere, quam istas.

*Chrys. in
Matth. 23.
mil. 57.*

Ecce nator, peccator, miser, mitte, desere, contemne vsuram, desine peccare, desine fecerare. Quare peccas? Quia nescis quid facias? Vis nescire, non vis scire. Bis peccat, qui non vult scire, quod debet. Peccat, quia nescit, peccat magis, quia vult nescire, quia non vult scire. Ecce nator, peccas, quia placet, vt sic facias. Ecce nator, peccas, & peccare pergis. Ecce nator, & fecerare non dubitas. Lucrum tuum sustulit sensum peccati tui.

*Ambr. in
Tob. c. 14.
Mal. 2. 7.
Iac. 3. 17.
Deut. 23.
Luc. 6. 35.*

Peccas, imo & manifeste peccas, proinde dupliciter reus es, quia & malum agis, & doces. Usurarie, cum nomen peccati tui, artis tuæ, fugis, cum peccato ipso delecteris, & rem nominis a lacriter impleas. Consideres quid tibi dicat sanctus Ambrosius:

Silicetum est, cur vocabulum refugis? Cur velamen obtexis? Si illicitum est, cur incrementum requiris? Ecce nator, Disce legem Dei ex sacerdotis Dei. Ne sis ingenio stupido, aut peruerso. Sapientia, quæ superne est, tractabilis & obsequens est, & plena misericordiae & fructuum bonorum. Audias Patrem tuum, qui dicit, *Non facerabis fratri tuo.* Audias Fratrem tuum natu maximum,

Illud certum est, si subueniendus sit pauper, etiam nullam recipiendam sor- tis habitari- ti. ne, multo magis probi- beri feceraria- torias pacificas, Beza in hunc loc.

Dominum tuum, Saluatorem tuum, qui ait, *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Ne spernas doctrinam Matris tuæ, S. Ecclesiæ Catholicæ, quæ & te, & vsuram tuam sententia sua condemnat.

hoc loco vsuras laudaret, cum à suis exigat ut non tantum cum publicanis receptione

Hanc si spernas, si non audias, eris publicanus, ethnicus, atheos superbus & insanus idiota. Abijciat te pater, si nolis ei auscultare. Non agnoscet te Dominus, si nolis præstare, quæ tibi præstanda præcipit. Repudiabit te mater tua, ex albo filiorum te expunget, te fastidiet, si iudicium & voluntatem tuam ei nolis subijcere, sed in rebellionem tuam ac transgressionem permanes.

Quomodo sperniendi sunt, si opus sit, a iudiciis? hemuit.

O fecerator, miserere anime tuæ, miserere conditionis tuæ, flende, extingue peccatum tuum, desine fecerare, vel certe non effugies iram & maledictionem diuinam. Huius rei veritatem sub exitu libri mei abundanter arguam & indicabo.

Har. euang. pag. 766. in hunc locum.

V.

FOENERATORES NON SVNT nati ex Deo.

1. 5. Ioh. 18. **S**ciamus (inquit S. Iohannes) quod quisquis natus est ex Deo, non peccat: sed qui genitus est ex Deo, conseruat seipsum, & malus ille non tangit eum. Fœneratores verò peccant, vsuræ suæ incumbunt, fœnore delectantur, lucris eius vetitis sese exhilarant. Malus ille eos tetigit, infecit, cœpit, Fœneratores ergo nati non sunt ex Deo.

2. Ioh. 5. 6. Præterea, *Quicquid natum est ex Deo, vincit mundum.* Sed fœneratores non vincunt mundum, sed vincuntur à mundo, Renati ex regeneratione sua nati sunt vires, quibus superatur mundus, id est, quicquid mandatis Dei reluctatur. Has vires spirituales non habent vsurarij, quippe qui vsuris suis addicuntur contra doctrinam Dei & Ecclesiæ.

7. Ioh. 5. 1. Deinde, *Quisquis credit Iesum esse Christum illum, ex Deo genitus est.* Hoc autem non credunt Vsurarij. Iesus enim, quem illi credunt & confitentur, non est verus Iesus, B. Virginis filius, fœnoris osor & vltor, sed idolum cordis sui, vsurarius ipse, vel saltē Vsurariorum amicus & approbator. Sed addo: qui vera & completa fide credit Iesum esse Christum, hoc est, vnctum Regem, Sacerdotem & Prophetam, is Christo se subijcit, tanquam Regi suo, & ex eo discit, vt discipulus ex doctore suo. Qui verò nolunt Christum supra se regnare, inimici & rebelles iudicantur, & morti adiudicantur. Huiusmodi autem homines sunt fœneratores, qui nolunt obtemperare Christo; qui regnat & docet in Ecclesia sua per Spiritum, per Scripturas sacras, & per legitimos Pastores, Apostolos, & eorum fideles successores.

1. Ioh. 3. 8. Porro, *Qui dat operam peccato, ex diabolo est.* Diabolum hic refert, vt filius patrem, & malo spiritu regitur. Vsurarij vero peccato dant operam, hoc est, Vsuris suis: Vsurarij igitur sunt ex Diabolo.

Deni-

Denique, *Per hoc manifesti sunt filii Dei & filii Diaboli, quis-* 2. Ioh. 3. 10.
quis non dat operam iustitiæ, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem
suum. Et iterum, *Nostis quicumq; exercet iustitiã, ex ipso natum esse.* Cap. 2. 29.
 Sed sceneratores iustitiæ & charitatis præcepta violant, limites
 transiliunt, & iniustitiæ sese dedunt. Non dant operam iustitiæ
 & charitati, sed odio potius & iniquitati.

Nullum de Deo hominum genus peius sentiunt, quam
 sceneratorum: sudum sit, an tempestas, perinde illis est. *Plurimum*
 adorant, aurum & argentum deificant, legem diuinam violât,
 sibi ipsis placent cæteros omnes contemnunt. Polypus, stupi-
 dum alioqui animal, in captandis cunctis incredibili vitur so-
 lertia: ita furarij penè omnes ad solum quæstum suum sapiunt,
 alibi pecudes meræ. Alienis fruuntur sudoribus, alienis curis
 ac vigilijs, ipsis interim otiosis, securis, stertentibus.

*Plin. hist.
nat. l. 9. c. 29.*

Sed vsura utilis est, Vsurarij sunt beneficii. Utilisne est v-
 sura? Loquatur D. *Basilius*. Nemo vulnere vulnus curat: nemo
 malis malo medetur: nec paupertas scenore corrigitur. Existit
 scenus supra scenus, malorum parentum mala soboles. Hi sane
 scetus vsurarum rectè genimina viperarum dicuntur. Viperas
 enim dicunt ventrem matris perrodendo nasci: sic item sceno-
 ra debitorum domos absumendo nascuntur. Hæc ille.

*Basil. in
psal. 41.*

Dic S. *Chrysostome*, an sit vsura utilis. Dum vsura videtur
 dare, accipit: dum videtur succurrere, opprimit. Sicut qui aspi-
 de percutitur, quasi delectatus vadit in somnum, & sic per sua-
 uitatem soporis moritur: sic & qui accipit sub vsuris, pro tem-
 pore delectatur, quasi qui beneficiũ accipit, ac sic per suaui-
 tem beneficij non sentit quomodo captiuus efficitur. Iterum,
 Sicut venenum aspidis latenter per omnia membra discurrit
 & corrumpit: sic vsura per totas facultates eius discurrit, & cõ-
 uertit eas in debitum. Atque iterum, Sicut fermentum modi-
 cum, quod mittitur in multam farinam, totam conspersionem
 corrumpit & trahit illam, & facit illam totum fermentum: sic
 cum vsura in domum alicuius intrauit, totam substantiam eius
 ad se trahit, & conuertit in debitum.

*Homil. 12.
operis imperf.
in Matt.*

*Sed sit, aliqui
dicuntur hac
ratione. Illud
tamen non
est bonum,
quod per se
& suo genere
est malum,
ut proditio,
mendacium,
adulterium.*

*Quid genus
alia, quan-
tatumque in-
de emulu-
menta se-
querentur.*

Rectè item *Plutarchus*, Qui in lutum incidèrit, cum oportet aut fugere, aut manere: nam si se voluat, magis etiam inquinatur: sic qui rem habet cum fœneratoribus Rursus, ut ignis inualefcens alia post alia corripit, sic vsura. Hæc ille.

Sed audiamus de beneficentia, charitate, & iustitia fœnoris & fœneratorum ex Ambrosio, Basilio, & Lactantio, præ quibus vsurarij omnes, eorumque fautores sordent.

*Ambro lib.
de Tobia c. 3.*

Talia sunt vestra, diuites, beneficia, inquit *S. Ambros.* Minus datis & plus exigitis. Talis humanitas, ut spoliatis etiam dum subuenitis. Fœcundus vobis etiam pauper est ad quæstum. Vsuras soluit, qui victu indiget. An quicquam grauius? Ille medicamentum quærit, vos offertis venenum. Panem implorat, gladium porrigitis. Quid vobis ibid. ca. 4. iniquius, qui pecuniâ datis, & vitam obligatis, & patrimonium? Accipitis aurum argentumque pro pignore, & adhuc illum debitorem dicitis, qui vobis plus reddit, quam accepit? Vos creditores asseritis, qui amplius debitis. Iterum, Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Spina vsura est, spina centesima est, tribulus est fœnus, male vrit. Quomodo potes fructum habere de spinis? Rursus, Quod proscriptio tyrannorum, aut latronum manus operari solet, hoc sola fœneratoris nequitia consuevit inferre. Iterum, *Non veni legem soluere sed adimplere.* Quam Dominus non soluit, vos soluitis? Vsuram, inquit, petere, suffocare est. Hoc quoque foris serò est dictum à quibusdam eorum prudentibus. Quid est inquit fœnerare? *Hominem* (inquit *Cato*) occidere.

Ibid. cap. 14.

Ibid. cap. 4.

*Matth. 5.
Ibid. c. 14.*

*Cic. l. 2. off.
in fine.
Ambr. ibid.
cap. 2.*

Atque iterum, Quod igitur commodauit pecuniam, & non fœnerauit, iusti seruauit officium. Malum est enim fœnus, quo quærentur vsuræ: iure execrabile dare in vsuram pecuniam, quod lex prohibet. Sed *Tobias* hoc refugiebat, qui monebat filium, ne præceptum Domini præteriret, ut ex substantia sua eleemosynam faceret, non pecuniam fœneraret, non auerteret faciem suam ab ullo paupere. Hæc qui monet, condemnat vsuras fœnoris, ex quo multi quæstum fecerunt, & multis commendare pecunias negotiatio fuit. Et quidem eam prohibue-

runr

runt Sancti. Quo grauius malum scenus est, eo laudabilior, qui illud refugit. Da pecuniam, si habes: pro fit alij, quæ tibi otiosa est. Hæc B. *Ambrosius*.

Basilus sceneratorem sic alloquitur: Tu inopum calamitates materiam tibi constituis augendi prouentus? Vtque coloni ad satorum augmentum imbres exoptant, sic tu inopiam & publicam egestatem hominum, ut pecunia tibi succrescat & sit lucrosior, requiris? Sine terra plantas, sine satione metis, cum incertum sit cui congreges. Hæc ille, qui in homilia aduersus usuram ait noxiam esse & danti & accipiēti, illi quidem quod ad substantiam, huic autem quod ad animam.

Lactantius ita loquitur, *Pecuniam si quam crediderit, non accipiat usuram*. Ut & beneficium incolume sit, quod succurrit necessitati, & abstineat se prorsus alieno. In hoc enim genere officij debet suo esse contentus, quem oportet alias ne proprio quidem parcere, ut bonum faciat: *plus autem accipere, quam dederit, iniustum est*. Quod qui facit, insidiatur quodāmodo, ut ex alterius necessitate prædetur. At iustus nunquam prætermittet, quo minus aliquid misericorditer faciat: nec inquinabit se huiusmodi quæstu: sed efficiet ut sine vllō suo damno ipsum, quod commodat, inter bona opera numeretur. Munus non accipiet à paupere, ut si quid ipse præstiterit, eo bonum sit, quo fuerit gratuitum. Hæc ille.

Ad ipsam hic quoque sententiam *Alphonsi* iustitiæ amatoris ardentissimi, qui sceneratores (ut *Panormitanus* scribit) utpote labores mortalium depascentes, *Harpyias* vocare solitus erat. Quemadmodū n. *Virgiliana* illæ *Harpyia* raptu viuebant, sic hodie sceneratores ex pauperum laborib. magnas per nefas opes reponunt sibi, & suis. Scenus nil aliud sibi, quam *anima funus* videri dixit. Damnavit autē vniuersam scenerandi rationē, quæ planè est contra naturę regulam, cum ex nihilo nihil gignatur. Potui hic quoq; naturæ doctores proferre, *Platonem* scil. & *Aristotelem*, quorum alter usuram illicitam iudicauit, alter naturæ contrariam (sicut quidam *Sodomiam* quandam) affirmavit.

Con.

Basil. in Psal. 24.

La F. de veroculm. lib. 6. cap. 18.

Panorm. lib. 4. de Alphonsi reb. gestis.

Idem lib. 3.

Hugo Card. in Psal. 15.

Chemnit.
harm euang.
.5. in Luc.
66. 35. pag.
765.

Constat igitur vsurarios iniustos esse, & iniustitiæ op̄eram dare: concludimus igitur eos non esse filios Dei, non esse natos ex Deo, sed ex Diabolo, iniustorum patre ac deo, ac proinde non esse fœlices, & beatitudinis hæredes, sed miseros & infœlices. Vnde (inquit Chemnitius) apparet quam pauci sint veri & genuini filij Dei inter Christianos. Omnia enim vbique vsuris repleta sunt.

VI.

FOENERATORES IMMERITO dicuntur Christiani.

Tertul. in A-
dologet. c. 3.

Philosophi de auctoribus suis nuncupantur *Platonici, Epicurati, Pythagorici*: nos item à *Christo*, Domino ac Doctore nostro, dicimur *Christiani*. Vt autem hoc nomine iure indigemur, æquum est vt rem nominis implere diligenter conemur. Neque enim (vt rectè monet *Greg. Nyssenus*) ex appellatione res fiunt: sed earum subiecta natura, quæcunque tandem illa sit, apti nominis significatione declaratur. Exempli gratia, Si arbori aut petræ hominis vocabulum tribuamus, ideone planta aut lapis erit homo? Minimè verò: sed oportet vt homo sit prius, deinde congrua ipsius naturæ appellatione nominetur.

Clem. Strom
lib. 6.

Verus athleta Christianus (inquit *Clemens Alex.*) qui in magno stadio, nempe hoc mundo, veram assecutus victoriam aduersus omnes animi perturbationes. Hæc ille. Fœneratores vero à cupiditatibus suis mundanis victi, malis animi affectibus succumbunt. Vsuræ enim directè opponitur charitati, vt ait *Hugo*. Fœnerari prohibet Christiana charitas, teste *Beza*. Non colligunt homines ficus de tribulis, & δ' ἀπὸ τῶν φιλανθρωπίαν, inquit *S. Basilus* magnus.

Hug. Card.
in Psal. 15.
Beza annot.
in Mat. 19. 8.
Basil. b. mil.
in vsu.

Misere item subseruiunt iniustitiæ. Vsuras enim quærere, aut fraudare, aut rapere nihil interest, quia septimum præceptum hæc omnia prohibet, vt rectè ait *D. Hieron.* Consimile habet *D. Ambrosius*, Si quis, inquit, vsuram accipit, furtum facit

cit. Quis igitur sanus dixerit vsurarios, qui furtis operam dant, veros esse Christianos? Audiamus *Caluinum*, quem sceneratores suum esse imaginantur: Certe scenerator semper erit latro, hoc est, qui quæstum faciet ex scenore, ille prædo erit. Rursus, in Republica bene constituta nemo scenerator tolerabilis est, sed omnino debet è consortio hominum reijci. Certe scenerare quæstus est illiberalis, & indignus homine tam pio, quam honesto. Hæc ille. Nunc autem latrones & prædones dicemus germanos Christianos? Illosne veros Christianos iudicare par est, qui indigni sunt hominum consortio, & rebus illis adhærent, quæ Christianis minime conueniunt? Sit hæc potius insania stultorum, qui falsa nomina rebus solent imponere.

*Caluin. in
Ezech. 18.*

Ille vere Christianus est (inquit S. *Augustinus*) qui omnibus misericordiam facit, qui alienum dolorem tanquam proprium sentit, cuius mensam nullus pauper ignorat, qui terrena contemnit, vt possit habere cælestia, qui opprimi pauperem se præsentem non patitur, qui miseris subuenit, qui denique ad fletum fletibus prouocatur alienis. Qui vero rem habent cum vsurariis, sentiunt eos aliis moribus imbutos. Isti *Augustino* inco-

*Bern. Epist.
322. ad pi-
renses*

gniti sunt, peregrini sunt, iniucundi sunt, non placent. Belle S. *Bernardus*, Taceo quod sicubi desunt *Iudæi*, peius iudaizare dolemus Christianos sceneratores. Si tamen Christianos, & non magis baptizatos *Iudeos* conuenit appellare. Sic *Bern.*

Christianus verus est verus Christi discipulus & sectator. Huiusmodi autem homo abnegat rationem propriam, prudentiam propriam, & voluptates suas, & Christum imitatur. Christiani nomen ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Quomodo autem hæc ab vsurariis præstantur, supra ostensum est.

*A. 66. 7.
Psal. 45.*

Omnis germanus Christianus rex est, & sacerdos, vnctus oleo lætitiæ, hoc est, saluari gratia Spiritus sancti. Sceneratores vero reges non sunt, quia cupiditatibus suis seruiunt, non Deo, cui seruire est regnare, nec *Sacerdotes*, quia rationem suam

D cæcam,

cæcam, belluam ferocem, non mactant, nec se totos in holocaustum Deo offerunt.

1. Cor. 6.

Christiani veri ad Christum pertinent, Christi sunt, eius Spiritu sunt animati & ornatī, Fœneratores vero ad Diabolum pertinent, eius sunt, & à cacodæmone deformantur ac reguntur. Christiani & Christus vnum sunt. Sed fœneratores & mundus vnum sunt. Qui agglutinatur Christo, vnus cum eo Spiritus est, eius spiritu instruitur, viuificatur, regitur. Qui vero mundo agglutinatur, vnus cum eo spiritus est, sed spiritus malignus, spiritus peruersus, spiritus rebellis, atque huiusmodi spiritu inficitur, occiditur, seducitur. Bonus Christianus transformatur in Christum, induit Christum, sed obstinatus vsurarius transformatur in mundum, mundum sapit, mundum induit, mundum olet, mundus est, sed immundus totus. Concludam hic impræsentiarum cum verbis Diui *Ambrosii*: Ille, inquit, est supplantator, qui vsurarum captat emolumenta. Itaque Christianus, si habet, dat pecuniam, quasi non recepturus, aut certe sortem, quam dedit, recepturus. Hæc D. Ambr.

Ambros. Epist. lib. 3. ad Vigilium Episcopum. Tom. 5. pag. 114.

Ecce nunc fœnerator Christiane, gloriaris de nomine, quod alienum est, non tuum. Quid autem tibi prodest vocari, quod non es, & nomen vsurpare alienum? Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christianitatis sunt gere, & merito tibi nomen Christiani assume. Habent Christiani lachrymas (vt docet *Macarius*) luctum & planctum; suntque illis lachrymæ deliciarum loco. Lachryma fœnerator, lachryma, plora, plange. Luctus sit tibi cibo, sint lachrymæ deliciis. *Oratio Deum lenit, sed lachryma cogit: hæc ungit, illa purgit.* Coegisti multos lachrymare, & non tu ipse lachrymas? Tristitia, curis & doloribus haud paucos cruciasti, & tu horum omnium immunis, supinus steris? Tristetur anima tua, crucia, macera animam tuam doloribus Dei. Causa fuisti multis gemituum & suspiriorum, & tu rides, & lætaris? Effunde, ejice gemitus tuos ac suspiria ex impectore. Conuerte lumina tua in flumina, frontem in fontem, gaudium in luctum, vsuram in misericordiam, fœnus in iustitiam,

Macar. hom. 15.

Hieron.

am, rebellionem in obedientiam, & eris reapse Christianus bonus, gratus Deo, Angelis, & hominibus omnibus bonis.

VII.

FOENERATORES MALEDI-

ctioni legis diuinæ sunt subiecti.

Scriptum est enim (inquit Diuus Paulus) *Execrabilis quisquis non* Gal. 3. 10.
manferit in omnibus, quæ scripta sunt in libro Legis, ut faciat ea. Lex Deut. 27. 26.
 autem verat fœnerare pecuniam, & quicquid est pecunia æstimabile. *Quisquis totam legem seruauerit, implegerit autem in vno, o* Jac. 2. 10.
mnibus tenetur. Violauit enim legi s'atoris maiestatem, legis integritatem, & quæ eam perficit, charitatem. Nam qui dixit ne mœcheris, dixit etiam non fœnerabis, non furtum facies, nihil iniusti committes. Quod si non fueris mœchatus, fœneraueris autem, aut aliud aliquid iniusti feceris, factus es transgressor legis.

Deinde, fœneratores priuantur temporali benedictione Dei, ut apparet ex Deut. 23. 20. Subijciuntur autem maledictioni eius temporali, Prou. 28. 8. Ezech. 22. 12. 13. 15. Et æternæ morti adiudicantur, Ezech. 18. 13. Exosus sine dubio Deo est, quisquis dat operam peccato, Odisti, inquit Dauid, *omnes operantes iniquitatem.* Psal. 5. 6.

Sed dicit Fœnerator, Mediatorem habeo, is me seruabit. Bene est. Sed quis ille tuus mediator? Num figmentum cerebri tui? An verus Iesus Christus? Audeo affirmare Dominum Iesum odio habere fœneratores, iisque olim dicturum, *Nunquam noui vos, Discedite à me, qui operam datis transgressioni Legis.* Fœnerator, mediator tuus te odit fœneratorem, te condemnabit peccatorem. Veritati non obtemperas, obtemperas autem iniustitiæ, tibi igitur erit excandescencia & ira. *Mutuatur peccator, & non* Rom. 2. 8.
soluit, mutuatur iustus & soluit. Psal. 37. Audit verbum de misericordia & humanitate, & soluit. Audit verbum de non fœnerando proximis, & soluit. Audit de obedientia pastoribus præstanda, &

D 2 soluit.

soluit. Audit de condemnatione vsuræ, & condemnat. E contrario, peccator superbus & arrogans (cuiusmodi sunt hodie nostri fœneratores) audit sermones Dei, sed floccifacit. Audit de iustitia, non soluit. Audit de humanitate, non est soluendo. Audit de misericordia, non miseretur. Audit de obedientia Deo & Ecclesiæ præstanda, non soluit, *ἀντίτυπος*. Audit de non fœnerando, & tamen fœnerat. Audit quidem, sed non audita præstat, sed potius in veritum nititur, & in peccatis suis perstat.

Iste status est fœneratorum, qui fœnora sua non relinquunt, & pœnitentiæ vias non eunt, Calamitosus certe, ac miseriarum plenus. Recte quidem Diuus *Ambrosius*: Non dabis, inquit, pecuniam tuam ad vsuram, quoniam scriptum est, quod is, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, habitabit in tabernaculo Dei. Et lib. de Tob. cap. 13. *David*, inquit, benedictum æstimauit, qui pecuniam non dedit in vsuram. Si ergo, qui non dedit, benedictus, *sine dubio maledictus*, qui ad vsuram dedit. Cur ergo maledictionem potius eligis, quam benedictionem? Hæc ille Perpende tecum fœnerator S. *Leonis* Magni verba, grauitatis ac terroris plena. Quilibet sequatur euentus, mala semper est ratio fœnerantis, vt aut miser sit amittendo, quod dedit, aut inferior accipiendo, quod non dedit. Multiplicatur quidem facultas iniustis & tristibus incrementis, sed mentis substantia contabescit, quoniam *fœnus pecunia furus anima*. Audi etiam *Petrus Blesensem*, qui ait: Fœnerator tristissimos habet exitus huius vitæ, cuius mors detestabilis, cuius finis interitus, cuius damnatio sine fine.

*Ambr. ad
Vigil. Epist.
lib. 3.*

*Leo de ieiunio,
10. mensis,
serm. 6.*

*Petr. Bles.
Epist. 131.*

*Hæc historia
etiam aliis si-
milis natura
refertur à
Tho. Berdon
in libro suo de
iudiciis dæmo-
nis, anglice
edito, Anno
1612 pag.
476.*

Recitat *Iohannes Ang.* historiam de quodam opulento fœneratore, qui grauitè ægrotans, & ab amicis monitus testamentum vt conderet, dixit: Corpus & animam meam legare volo Satanæ, & spiritibus infernalibus, cum quibus in æternum cremabor. Vxorem etiam meam iisdem lego, quæ exitij mei, peccati & damnationis, principalis causa est. Diaconum vero, qui quotidie ad mensam meam assedit, & cibum meum sumpsit, eodem modo Diabolo mancipo, quoniam non reprehendit me,

sed

sed ventris sui curam gerens, mihi adulatus est. Hæc vbi dixit, actutum vitam exhalauit.

Considerate hæc, vos fascinati, pœnitentiam agite, tœnerare desinite. *Fœneratores esse desinitis, filii eritis altissimi.* Non faciunt beatum vitiosæ ac mortiferæ cupiditatēs, quibus illaqueata anima humana, & carni mancipata, æterna morte damnatur: sed innocentia, sed iustitia, sed charitas, sed misericordia, cuius merces est immortalitas. Huius præmij cœlestis, ac sempiterni, participes esse nō possunt, qui vsuris, rapinis, fraudibus, iniurijs conscientiam suam polluerunt. *Am ignoratis iniustos non esse De: hæreditatē poss. ssuros?* Quid? An non putatis Deum iustum esse, ac peccatoribus immorigeris in fensum? An nescitis eum tam iudicem esse, quam patrem? Debemus hūc omnes & amare, quod pater est, & vereri, quod Dominus, & metuere, quod seuerus iudex. An diuitias benignitatis eius, & tolerantia, ac lenitatis contemnitis, ignorantes vos benignitate Dei ad resipiscientiam deduci? Potuit nunc vos in abyssum detrudere, potuit nunc corpora vestra dilaceranda diabolis tradere, potuit dignas pœnas à vobis sumere, sed, vt videtis, se refrænât, iram suam compescit, expectans vestram conuersionem. Pœnitentiam igitur agite: vluram abijcite, opera pœnitentiæ digna facite. Cauete vobis à corde pœnitere nesciente. Nam vbi non est resipiscencia, ibi non est venia. Deus certè parens indulgentissimus, remissurum se pœnitentibus peccata promittit: & obliteraturum omnes nostras iniquitates, si iustitiam denuo cœperimus operari. Si vero peccare perrexerimus, si operam peccatis nostris dederimus, frustra remissionem expectamus. falso dicimus Dominum *Iesum* nos à reatu eorum liberafse. Quos enim Christus iustificat, eos Spiritus Christi sanctificat. Quos Christus sanguine suo lauat, eos Spiritu suo viuificat. Seruiunt Christo, quos Christus seruat. Quos per Ecclesiam donabit salute, eos per Ecclesiam docet & conuertit. Attēdite, auscultate. Miserrimi sunt, quib. Ministri Christi non audent, non possunt euangelizare pacem, aut absolutionem da-

Ambr. l. de Tob. cap. 16.

1. Cor. 6. 9.

Ezech. 18.

Matt. 18. 18. Ioh. 20. 23.

re peccatorum. Sed Ministri Christi non audent, non possunt vobis sceneratoribus pacem euangelizare, & peccata vestra remittere, nisi poenitentiam seriam ac sinceram professi eritis. Non mihi credis? Age. Fac periculum, accede ad Ministrum Christi legitimum, eruditum, fidelem. Dice ei te scenratorem esse, vsuram operam dare, ac daturum, te nullis de sceneratione tua doloribus affici, sed apud te statuisse scenerare iterum atq; iterum, absque villo vel minimo remorsu conscientiae. Dice ei porro, si vis, te peccatorum esse maximum, & sanctorum minimum. Enumera, si vis, quoque omnia peccata tua, solo scenore excepto: dic te summo opere tristari, dolere, angi, peccata tua tibi valde displicere, te veniam diuinam petere, absolutionem & benedictionem sacerdotalem cupere, meliora te facturum apud te serio statuere. Quid tum? Putasne eum tibi absolutionem propterea concessurum, & pacem animae tuae praedicaturum? Nihil minus. Non audet, non potest. Vnum adhuc restat faciendum. Vende quaecunq; habes, & da pauperibus. Intelligis? Tibi dicet, Vsuram reijce, scenerare desine, subijce rationem tuam Deo, recipe doctrinam, dogma Catholicae Ecclesiae, obedi patri & matri tuae coelesti, mitte hanc gratam, dilectam, iucundam artem, restitue iniuste exacta, vt decet poenitentem, indulgentiam a Deo pete, exue te ipsum, indue Iesum Christum, inuolue te eius morti ac vulneribus, firmissime statue te scenus, & omnes alias male lucrandi rationes in posterum vitaturum.

Exech. 18. 31.

Abijce omnes tuas iniquitates, omnes, inquam, omnes: renoua cor tuum, & spiritum. & dicam tibi, fili mi, frater mi, Sis bono animo, Deus transfudit iniquitates tuas. Sanguis Iesu Christi operuit, deleuit, obliterauit omnia peccata tua, requiescat anima tua in spe, pacem tibi euangelizo in nomine Domini Iesu Christi, benedico tibi in nomine Dei, vade in pace.

Vae illis, qui praesumunt eos soluere, quos Deus ligat. eos iustificare, quos Deus condemnat, eis benedicere, in quos Deus gladium stringit, & maledictis excipit. Huiusmodi homines sunt omnes sceneratores praefratti, caeci, ac impoenitentes, qui
pro

pro duritia sua, & corde, quod resipiscere nescit, thesaurizant sibi ipsis iram in diem iræ, & patefactionis iusti iudicij Dei, *qui Rom. 2. 6. reddet unicuique, secundum opera sua.*

Fœnerator, male Christiane, Cœli te tetrico vultu aspiciunt, Angeli Dei te non agnoscunt, dēmones te pro delectamēto habent, homines ferē omnes, qui te norunt, fastidiunt, Pastores tui non audent tibi ministrare verbum pacis & consolationis, hoc est, non audent præ timore Dei animæ tuæ dicere, requiesce anima, hilaris esto, gaudeto, remittuntur tibi peccata tua, es in gratia apud Deum: non audent, inquam hæc tibi prædicare, dum vlturariam artem exerces, & fœnerator persistis. Deus denique maximus dura iam olim in fœneratores decreuit, imò & in te arcum suum intendit. Circumspice igitur cito, caue tibi sedulo. Opus est tibi sincera & celeri pœnitentia. Nouit Deus mutare decretum, si tu noueris emendare teipsum. Sed audi, quæso, quod facis, fac citò, accelera conuersionem & *metamorphosin* tuam Christianam. Sufficit enim tibi præteritum vitæ tuæ tempus, quod hue vsq; incessisti in vlturis tuis, in cupiditatibus, in pertinacia ac rebellionē aduersus Deum & Ecclesiam. Siste pedem *nunc*, cursum retrahe, animum corripge, gressus dirige, pœnitentiam age. Ne differas eam in senectutem, aut in diem mortis, aut in extremam aliquam necessitatem. Age pœnitentiam, *dum sanus es*, dum diues es, dū omnia tibi scēliciter ex animi tui sententia eueniunt, dum deniq; fœnerare, & alia mala perpetrare potes. Si enim vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes, incertum est, vtrum peccata te dimiserunt, an tu illa. Næ tu homo sapiens non es, si resipiscentiā tuam in diem protendas & comperendines. Mors tua vitalis est, vita mortalis, vermis es, flos, fumus & vmbra, Potes tu hodie obire diem. Hodie ergo resipisce. Fateor. *Nunquam sera est ad bonos mores via.* Sed hoc quoq; verum est, *Pœnitentia sera raro vera.* Et, *Qui non est hodiè, cras minus aptus erit.*

De tibi gratiam Deus, vt ad Deum redeas, vt veniam eius inuenias, *Amen.*

Trin-vni Deo gloria.